

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Kódovací klíč

Příloha č. 2 – Rozhovor s Janou Horváthovou ze dne 28. března 2024

Příloha č. 3 – Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024

Příloha č. 4 – Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024

Příloha č. 5 – Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024

Příloha č. 6 – Grafy

Příloha č. 7 – Fotografie ze života Karla Holomka

Přílohy

Příloha č. 1 – Kódovací klíč

1. Identifikační číslo článku
2. Médium
 1. Lidovky.cz
 2. Romea.cz
3. Týká se komentovaná situace romské menšiny?
 1. Ano
 2. Ne
4. Téma článku
 1. Politika
 2. Vzdělávání
 3. Sociální záležitosti
 4. Kriminalita
 5. Společenské soužití
 6. Lidská práva
 7. Jiné
5. Měla komentovaná situace nepříznivý dopad na romskou menšinu?
 1. Ano
 2. Ne
6. Komentoval KH externí situaci?
 1. Ano
 2. Ne
7. Komentoval KH interní situaci?
 1. Ano
 2. Ne

Příloha č. 2

Rozhovor s Janou Horváthovou, ředitelkou Muzea romské kultury a dcerou Karla Holomka

Vedla Kateřina Ebrlová dne 28. března 2024 v Praze

Jak se Karel Holomek rozhodl k založení Romano hangos?

K Romano hangos by vám mohl povídat současný šéfredaktor Sabir Agalarov, ale hlavně Roman Růžička. To byl dlouhou dobu opravdu důležitý redaktor. A pak Gejza Horváth, to je můj tchán. On je mezi Romy vlastně velká hvězda. Je muzikant, a nejenom to, on je i hudební skladatel. Kromě toho, že hrál nebo aranžoval lidové skladby, tak skládal i nové písně, které se proslavili. Dneska už je to takový vážený senior, letos mu bude 76 let. Je mezi Romy opravdu vážený, takže to je taková osobnost. A on by mohl vzpomínat, protože několik let dělal redaktora přímo v těch novinách.

Jak přistupoval k práci publicisty?

Co já vím, tak táta psal v podstatě i když jsme jezdili na dovolenou. On vybudoval chalupu, nebo spíš domek v Jeseníkách, tam jsme celá rodina jezdila a on tam byl vždycky celé léto, protože nám tam s mojí maminkou hlídali děti, když byly malé a my jsme museli chodit do práce.

A já vím, že on furt, i když byl tam, pořád psal ty články. A pak složitou cestou, protože tam ještě moc nebylo pokrytí internetem, jezdil do nějakého většího města je odesílat. Takže pro něj ta publicistická činnost byla to hlavní.

Hlavně ho, moc prosím, v té práci nenazývejte aktivistou. To se často objevuje, ale on to neměl rád. On se sám sebe považoval opravdu za publicistu. Komentoval aktuální situace ve vztahu k Romům, sami novináři ho k tomu vyzývali. Ono totiž Romů, kteří by chtěli psát a komentovat to aktuální dění nebylo moc, a on si toho vážil, když ho někdo oslovil.

Jakým způsobem se angažoval v romské komunitě?

On byl spíše levicového založení. V mládí byl vyloženě komunista, než došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy. To ho vyléčilo, ale pořád zůstal levicového ladění. On opravdu neměl

rád ty pravicové strany jako ODS, viděl v nich takový ten egoismus a omezené myšlení.

K Romům se dostal, samozřejmě, protože měl tenhle původ, ale hlavně také proto, že on byl opravdu humanista. Měl veliký soucit s lidmi trpícími. Každý, kdo trochu chtěl a byl mazanější, by si ho obtočil kolem prstu. On byl totiž dost bezelstný.

Jak táta pracoval mezi těmi Romy, tak oni si od něj někteří brali půjčky, jenže už mu to nevraceli. Spláceli je třeba nějakými starými botami, takže on měl pak z kanceláře, chudák, opravdu skladiště.

O něm se vědělo, že je takový. On byl docela snílek a někdy na to doplácel i finančně. To byla jeho povaha. Byl opravdu hrozně soucitný, když mu někdo vyprávěl příběh o někom, kdo trpí, tak to vždycky znamenalo, že se o to začne zajímat.

Důležitou součástí jeho práce byly cesty do věznic po celé republice, kde zastupoval Romy. Ti, když neměli pořádného právníka, moc zastání neměli. Předsudky hovořili jasně proti nim a kolikrát k nim rozsudky nebyly úplně spravedlivé.

A táta je chodil hájit opravdu do pozdního věku, tak si vlastně uhnal i svůj první zápal plic. Jednou v zimě jel do věznice v Rýnovicích a asi kvůli náledí skončil v příkopu. Tři hodiny čekal na vytažení a dostal ten zápal plic. Pak měl ještě tři další, zdraví se mu samozřejmě horšilo. On byl hrozně obětavý, vlastně až do té doby, než ho 18. září 2017 ve večerních hodinách ranila mrtvice. A po té mrtvici už nikdy nepřišel mezi lidi, protože byl upoutaný na lůžko.

Ale do té doby, a to mu bylo v té době osmdesát a půl, pracoval normálně osm hodin denně, jezdil na služební cesty, třeba jezdil i několikrát týdně z Brna do Prahy. Vstával třeba už ve čtyři hodiny ráno a běžel na vlak a vracel se až v noci. On byl sice po infarktu, který prodělal někdy v sedmdesáti letech, ale on si to vůbec nepřipouštěl. Dělal jako mladý člověk, vždycky si vzal ten kufrík, a prostě jezdil všude možně, i po cizině. Rok před tím, než prodělal mrtvici, měl takové turné po Španělsku, kde přednášel a dělal rozhovory i pro jejich televizi. Myslím, že to zajišťovala ambasáda.

Jak vypadalo jeho rodinné zázemí? Co ho formovalo v člověka, jakým byl?

Jeho tatínek byl Rom, právník JUDr. Tomáš Holomek, který pocházel z romské osady u vesnice Svatobořice nedaleko města Kyjov. Tam naše rodina Holomkova založila už v 19. století romskou osadu, kterou tam místní ale nechtěli. A tak tu osadu odsouvali a odsouvali co nejdál za město, až se stalo, že byla nakonec až na území, které nechtělo ani město Kyjov, ani Svatobořice. Proto tam ty Romy nakonec nechali usadit.

Osada se příznačně jmenovala Hraničky a můj dědeček (Tomáš), tatínkův otec, byl synem místního vajdy neboli starosty osady. V té době tam žila asi stovka Romů. No a tomu mému pradědečkovi se někdy po konci první světové války podařilo za vydělané peníze koupit dům přímo ve Svatobořicích. Takže se z té osady, kde byly hrozné životní podmínky, přestěhovali do té obce. A můj dědeček díky tomu mohl začít chodit do školy.

To bylo veliké štěstí, protože se brzy ukázalo, že byl velmi nadaný. Hodně tomu napomohla jeho učitelka a její tatínek, který byl ředitelem školy. Společným úsilím se o Tomáše starali, doučovali ho, a tak se ukázalo jeho nadání. A proto si tihle dva řekli, že ho musí dostat na gymnázium. Tak přesvědčili jeho negramotného tatínka, ať tomu nebrání a připustí, že Tomáš bude studovat kyjovské reálné gymnázium.

V roce 1931-1932 byl zapsán na právnickou fakultu Karlovy univerzity, a stal se tak prvním cikánem v Československu, který začal studovat vysokou školu, a pak ji taky dokončil. Už prvorepublikový tisk o Tomášovi, o otci mého tatínka, psal jako o velké hvězdě. Takže tím se to začalo všechno předurčovat.

Ale za války (druhé světové) se tito původní čeští a moravští Romové a Sintové stali obětmi genocidy. Naše rodina byla z valné části taky vyvražděná. Dědeček se ale zachránil. Čeští četníci mu pomohli zprávou, že je na něho vydán zatykač, a on utekl na Slovensko ještě předtím, než se mohlo něco stát. Takže takhle se zachránil, ale jeho bratři i otec zahynuli v Osvětimi.

Tomáš se ukrýval na Slovensku někde v romské osadě. Můj tatínek měl ale neromskou maminku ze selského prostředí z Milotic, takže s jeho sestrou byly cikánští míšenci. Nad těmi se začala stahovat mračna o něco později než nad úplnými cikány, ale také měli potom

skončit v koncentračních táborech. Ale jejich maminka se s nimi statečně ukrývala, vždycky utíkala různě po rodinných příslušnících, a tak je prostě zachránila, takže můj tatínek do koncentračního tábora nešel.

Nicméně, v té rodině zůstaly ty zážitky z války hrozně drasticky vypálené. Můj dědeček a další, co tu válku přežili, bratranec Eda Holomek a dědův synovec Miroslav Holomek tedy opravdu věděli, že Romové za války trpěli z rasových důvodů. Společnost si to neuvědomovala, nevěděla to, mlčelo se o tom. A oni se opravdu snažili prosadit i to, aby byli Romové odškodněni za perzekuci a aby se stát o Romy staral.

Tomáš Holomek byl už v 50. letech za ministrem sociální péče Evženem Erbanem právě ve věcech Romů, a tak se to začalo formovat. Velmi dobře je vše popsáno v knize *Aby bylo i s námi počítáno*.

Potom po roce 1968, když se uvolnily politické poměry, vznikl Svaz Cikánů-Romů. Do té doby to možné nebylo, aby komunisté povolili Romům nějaké etnoemancipační snahy, to bylo opravdu možné až po uvolnění. Svaz Cikánů-Romů vznikl oficiálně v rámci systému Národní fronty a komunisté ho tolerovali. Ovšem pouze do roku 1973, kdy ho s postupující normalizací smetli zásahem shora, i když to mělo vypadat, že se k tomu Romové rozhodli sami, ve skutečnosti k tomu ale byli donuceni.

Táta měl v té době rozjetou kariéru. Vystudoval jako strojní inženýr na Vojenské akademii Antonína Zápotockého, a potom tam zůstal a dělal vědecký výzkum. On byl opravdu, jak se říkalo, komunistický kádr. Jenomže po invazi vojsk Varšavské smlouvy otevřeně řekl, že to byla invaze, a tím skončil. Vyhodili ho z fakulty, vyškrtili z KSČ, a tak se dostal úplně na okraj společnosti.

Dlouho nemohl sehnat práci, neměl se jak žít. Až po nějaké době mu dovolili, aby dělal těžké dělnické práce. Začal jezdit s nákladákem a místo jako inženýr pracoval jako dělník. Někdy v letech 1970 a 1971 mu dovolili pracovat v tom Svazu Cikánů-Romů, ale pak už musel skončit i tam.

Svaz sídlil v Brně, předsedou byl Miroslav Holomek. To je také docela příznačné, protože

jako první se u nás usazovali právě moravští Romové. Ti, co přežili válku, byli už velice integrovaní, takže v Brně sídlily i romské špičky, ty největší osobnosti, Holomkové, Danielové, naše rodina a další příbuzní. Ti právě stáli v čele Svazu, a i proto měl sídlo v Brně. Proto třeba i Muzeum romské kultury navazuje na Svaz Cikánů-Romů a hlásí se k jeho odkazu. V rámci Svazu fungovalo hospodářské zařízení Névodrom (Nová cesta), které mělo pomáhat s financováním Svazu.

Měli tam pracovat Romové a pomocí svých tradičních řemesel pomáhat financovat provoz Svazu. Byli tam nějaké ekonomické nepravosti, jistě hrálo roli, že Romové nebyli moc vzdělaní a chyběli tam zkušení ekonomové, možná se tam třeba i někdo obohacoval, to úplně nevím přesně.

Každopádně můj táta jako inženýr byl, podle mě, šéfem kovářské dílny. Tam se mladí Romové učili kovářskému řemeslu, a ti starší, co ho už uměli, vyráběli kovářské produkty, ale i umělecké předměty. Táta vzpomínal, že tam vznikaly opravdu nádherné kované věci, které ale po ohlášení likvidace Svazu někdo asi rozkradl, prostě se ztratily. Akorát v muzeu máme pár věcí, co se podařilo získat, a táta měl doma jeden svícen. Takže takhle se ve Svazu Cikánů-Romů táta angažoval, než ho odtamtud komunisti odstranili.

Tátův otec byl komunist, Miroslav, ten předseda Svazu, byl také komunist. Ale můj táta prozřel a je taky důležité proč. On si totiž moji tetu, sestru mojí maminky, vzal Milan Šimečka. A moji rodiče si s nimi velmi rozuměli. Milan Šimečka byl původně také komunist, ale po událostech roku 1968 prohlédl a stal se významným disidentem. Byl na den přesně o sedm let starší než můj táta. A ti dva se měli hrozně rádi, pro tátu byl Milan Šimečka obrovským vzorem. Byl hrozně charismatický, já si ho pamatuji z dětství jako strejdu, kterého jsem milovala. Byl opravdu nádherný člověk a tátu ovlivnil natolik, že se z něj pak stal také disident.

Po revoluci byl Karel Holomek krátce poslancem, potom ale tak trochu vyměnil politiku za žurnalistiku. Jak tento proces probíhal?

Politické ambice měl po celou dobu od roku 1989. Už se mu to nepodařilo, ale do parlamentu se pořád vrátit chtěl.

Potom založil Společenství Romu na Moravě, a zároveň jsme společně zakládali i Muzeum romské kultury. Muzeum bylo dlouhých patnáct let neziskovka, kterou zřizovalo Společnost odborníků a přátel Muzea romské kultury, jehož čestným předsedou byl po celou tu dobu můj táta. Jako poslanec získal pro muzeum peníze a má na jeho založení opravdu velké zásluhy.

Společenství Romů na Moravě v roce 1999 založilo svoje noviny, Romano hangos. Byla to trochu reakce na to, že počátkem 90. let začaly vycházet první romské noviny v Brně. V 90. letech existovala romská politická strana Romská občanská iniciativa a vedl ji hlavně Emil Ščuka. Jeho starší bratr Milan byl podnikatel a trochu takový boss, kmotr, v Brně. A oni po vzoru Svazu Cikánů-Romů vytvořili při té ROI hospodářské zařízení ROMART, který vedl Milan Ščuka a soustředil se na kulturu. Pořádal v Brně velký festival ROMFEST a založil noviny Romano kurko. Jejich šéfredaktorem byl Mikuláš Smoleň a oni se s tátou neměli moc rádi. Mikuláš Smoleň byl totiž poplatný minulému režimu, dělal bachaře ve vězení. A táta nebyl s těmi novinami spokojený. Byly takové tendenční a nebyly dost na úrovni, no nelíbily se mu a nelíbily se ani řadě dalších Romů.

V reakci na ně založil Romano hangos, které mělo být intelektuálnější a na lepší úrovni.

Jak se formovala redakce Romano hangos?

To bylo těžké, to si pamatuji. Nikdy tam nedělal sám. Noviny dodnes podporuje Ministerstvo kultury ČR v rámci dotací pro národnostní tisk, tak vždy měly nějaké peníze na úvazek dalších redaktorů. Dlouho pro ně psal právě Roman Růžička, ten to dělal hodně dobře, myslím si. Ještě tam vždy byl korektor nebo korektorka romského jazyka, a pak externí redaktoři.

Podle mě hlavní práci odváděl šéfredaktor, chvíli to dělal táta, pak už psal třeba jenom úvodníky nebo sem tam nějaký článek. Po něm tam byl nějakou dobu Pavel Pečínka, s nímž potom nastaly určité problémy a nerozešli se v dobrém, a nyní tam pracuje Sabir Agalarov. Problém je, že mají pořád málo peněz, protože ty dotace nejsou úplně vysoké. A je to podle mě znát.

Ale myslím si, že důležitější je tátovo publikování ve většinovém tisku, zejména v Lidových

novinách. K tomu by vám více řekl Martin Zvěřina, s nímž táta komunikoval. Já jenom vím, že pořád něco psal i během volna, on byl vůbec hrozně pracovitý. Vzpomínám si, že když jsme se třeba sešli na chalupě v Jeseníkách, tak stejně pořád někam pracovně odjížděl, na různé akce, kam byl pozvaný, a tak podobně.

Jaká byla jeho motivace ke psaní komentářů?

Jeho komentáře snad vždy souvisely s Romy. Snažil se většinové společnosti trochu otevřít oči ve vztahu k té menšině, která je opravdu utlačovaná. Hodně si všímal toho, že právě Romové jsou třeba objektem policejního násilí, že policejní zásahy jsou ovlivněny rasistickým nazíráním. Ostatně ví to i sama policie, proto má evropský projekt na styčné důstojníky pro národnostní menšiny. Svého času jsem i já dost školila policisty o dějinách a kultuře Romů, protože sami dobře vědí, že tato slabina tam je.

Táta byl opravdu takový intelektuál, chtěl všechno po dobrém a chtěl, aby si společnost na ty záležitosti přišla sama.

Karel Holomek psal hodně o politice a sám býval politikem. Mohla byste mi říct více o jeho politické orientaci?

Víte, on moc neuznával ODS a tyhle pravičácké strany, o Okamurově SPD a různých extremistech ani nemluvě. Ale nesnášel Miloše Zemana, hlavně v době, kdy byl prezidentem. Dokud byl sociálně demokratickým předsedou, docela ho uznával, ale později, když byl prezidentem, ho kritizoval hodně.

Důležité k tátovu uvažování je říci, že politika úzce souvisí s historií a on byl velký znalec a milovník historie, to předal i mně. Velmi dobře znal české dějiny, ovládal i kulturní historii. Pořád jsme jezdili po památkách, to byla jeho láska, dokonce měl doma heraldickou literaturu, o erbech a tak. Byl opravdu velký vzdělanec, hodně se věnoval sebevzdělávání. Měl velikou knihovnu. Bydleli jsme sice v malém dvoupokojovém panelákovém bytě, ale ten byl plný knih. A on neustále četl.

Po revoluci byl nadšený pro romské záležitosti, a tak se samozřejmě sbratřil s Emilem Ščukou a dalšími. Jenomže si velmi rychle uvědomil rozdíl v jejich myšlení. Oni nad těmi záležitostmi nepřemýšleli tak komplexně a tátu to hrozně štvalo. Myslel si, že když to těm

lidem řekne, tak jim otevře oči. Ale tak to nefungovalo, takže dané situace potom eskalovaly. Někdy byl natolik otevřený, že si takříkajíc neviděl do úst. Ti lidé byli velmi citlivý a on se s kritikou nikdy nerozpakoval. Když tedy lidem z ROI řekl, že tohle není dobrá cesta, tak si je proti sobě otočil. To o něm říkali už i komunisté, že má chorobné nutkání sdělovat pravdu.

Příloha č. 3

Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým, šéfredaktorem Romea.cz

Vedla Kateřina Ebrlová dne 26. dubna 2024

Jak se Karel Holomek k psaní pro Romea.cz dostal?

To je myslím už hodně dlouhá doba. On psal už do časopisu Romano vod'í, který my vydáváme od roku 2003, a byl jedním z romských lídrů, řekněme intelektuálů, tak bylo poměrně jasné, že jsme ho občas požádali o nějaký komentář, o jeho pohled na věc.

Karel Holomek tehdy samozřejmě působil ve Společenství Romů na Moravě, v jejich vlastních novinách Romano hangos, tam také psal. My jsme nějaké z těchto komentářů, které tam psal, po domluvě přebírali i na Romea.cz, ale rovněž jsme ho oslovili i k psaní přímo pro nás, jak na Romea.cz tak pro Romano vod'í.

Někdy v letech 2015 a 2016 byl dokonce několikrát přímo u nás v Romee a domlouvali jsme se na častějším psaní komentářů, takže ten zájem byl takový vzájemný. V roce 2017 jsme se definitivně domluvili na nějaké bližší spolupráci.

Měli jsme zájem, aby pro nás psal, protože romských intelektuálů, kteří by vystupovali a měli nějaký názor, který by sdělovali, nebylo tolik, takže to z mého pohledu byla celkem jasná záležitost, že bude psát pro Romeu.

Jak často přibližně publikoval? Měli jste domluvenou nějakou periodicitu?

Nebyli jsme nijak domluvení, jakože třeba jednou za 14 dní nám pan Holomek pošle komentář. Bylo to spíš na bázi toho, že se zrovna něco stalo, a tak jsme ho oslovili nebo nám on sám poslal komentář s tím, abychom mu ho zveřejnili. Byly to řekněme takové ad hoc domluvy.

K jakým tématům se Karel Holomek vyjadřoval? Byla ta témata vybírána na základě společné diskuze nebo si je určoval sám?

Já bych řekl, že to bylo takové oboustranné. Někdy jsme ho oslovili my s tím, aby nám k nějakému tématu napsal komentář, a někdy měl své téma on. Častěji ale přicházel se svými tématy on, vybíral si ta, která ho zajímala a u kterých cítil potřebu nám říci, že by se

měla zveřejnit.

A byla nějaká témata, kterým se věnoval opravdu často?

Ten tematický záběr měl Karel Holomek hrozně široký. Jednoduše řečeno pokrýval romské téma v tom nejširším slova smyslu. V rámci té romské tematiky se věnoval všemu možnému od politiky, přes vzdělávání až po média.

Co byste na vaší spolupráci s Karlem Holomkem vyzdvihnul, a je naopak něco, na čem jste se třeba někdy nepohodli?

On byl obrovská osobnost. Většinou jsme s ním souzněli v tom, co říkal. Nikdy se snad nestalo, že bychom se nějak nepohodli. Já jsem ho znal víceméně pouze po té pracovní stránce, vídali jsme se opravdu jenom na nějakých konferencích nebo pracovních schůzkách. Pamatuji si, že to byl vždycky velmi příjemný člověk, ale také si velmi stál za svým názorem a dokázal si ho obhájit a vyargumentovat. Zároveň se nebál ve svých vystoupeních a projevech říkat věci naostro, zejména když mluvil třeba k politikům nebo jiným důležitým lidem. Byl upřímný a dokázal říct právě i tu nepříjemnou pravdu přímo do očí.

Jak svými tématy zapadal do diskurzu Romea.cz?

Samozřejmě skvěle zapadal. Jak jsem zmiňoval, že jeho tematický okruh byl široký, tak i Romea se věnuje velkému množství různých témat. Co se týče Romů, tak pokrýváme všechny oblasti, ale máme tam i články obecnější, týkajících se lidských práv, LGBTQ+ komunity, rasismu, a podobné. A právě i Karel Holomek, se kromě práv Romů zajímal i o další lidskoprávní témata. Takže skutečně výborně zapadal do toho, co jsme na Romee zveřejňovali.

Cílem Romea.cz je dávat slovo Romům, protože máme pocit, že nemají v médiích takový prostor, že se o nich píše, jenom když vyvstane nějaký problém. Snažíme se pokrývat ta témata v širším slova smyslu a přinášet hlasy Romů k jednotlivým tématům. A Karel Holomek byl jednou z nejvýraznějších romských osobností. Svým tématům se věnoval hrozně dlouhou dobu a byl velmi respektovaný. Za mě osobně byl rozhodně nejvýznamnější romskou osobností.

Příloha č. 4

Rozhovor se Sabirem Agalarovem, šéfredaktorem Romano hangos, a Gejzou Horváthem, redaktorem a spoluzakladatelem Romano hangos Vedla Kateřina Ebrlová dne 3. května 2024 v Brně

Co vás s panem Holomkem vedlo k založení Romano hangos? Jak to probíhalo?

GH: Tady v Brně existoval tehdy (v 90. letech pozn. red.) ještě jeden romský tisk. A ten se nám s Karlem zdál, že je velice nespravedlivý, že není objektivní a že spíše slouží potřebám Milana Ščuky, který ho vydával spolu s Mikulášem Smoleněm (Romano kurko pozn. red.). My jsme to sledovali a nesouhlasili jsme s tím, protože jsme viděli věci jinak.

Tak jsme se dali dohromady a bavili jsme se mezi sebou, jak by to mělo být. Viděli jsme tu situaci Romů a informace, které jsme chtěli dávat lidem z jiného pohledu.

Nebylo to jednoduché, protože oni vycházeli už delší dobu a měli dobré zázemí ve společnosti, Ščuka svým jménem, a i ty noviny už měly nějakou pověst. Takže to opravdu nebylo jednoduché, ale šli jsme přes všechny ty překážky a udělali jsme si mezi lidmi takové malé otestování. A pak se Karel rozhodl, že to tedy uděláme.

Dali jsme pár rozhovorů, kde jsme se názorově sešli, a pak Karel podal projekt. A on vyšel. Dostali jsem podporu (grant z Ministerstva kultury pozn. red.), a to samozřejmě v té době ještě fungovaly i ty druhé noviny. A tak jsme měli peníze, ale neměli jsme s tím žádné zkušenosti. Uměli jsme o těch věcech debatovat mezi sebou, ale psané slovo bylo už něco jiného.

Navíc ten grant byl podmíněn i tím, že v těch novinách musí být romština. A já jsem byl v té redakci tím rodilým mluvčím, který uměl romsky. Ale když přišlo na psaní, tak jsem zjistil, že to neumím, že je to úplně jiná struktura jazyka, psaná a hovorová.

Začínali jsme, jak to šlo, vzali jsme k sobě jednoho Čecha, Neroma, na jméno si nevzpomenu, který už měl s novinami jakési zkušenosti, a ten nám trochu pomáhal a směřoval stylizaci těch novin.

Vydali jsme pár čísel, ale když jsme viděli tu naši práci, tak jsme s tím spokojení nebyli. Nelíbilo se nám to a sami jsme byli překvapeni, jak jsme neschopní. Nikdo z nás vlastně nebyl novinář. My jsme viděli tu problematiku, ale s novinami jsme pracovat neuměli.

Takže jsme se tak nějak pomalu rozjížděli a vždycky, když jsme tu naši práci viděli, tak jsme si říkali „tady to mělo být jinak,“ a podobně. Korektury nám dělali profesionálové, to jsme měli štěstí, ale jenom v češtině. V romštině jsem je dělal já. No a nějak jsme zjistili, že ČTK pořádá kurzy pro začínající novináře, tak jsme toho samozřejmě využili a přihlásili se tam. To nás zase posunulo dál. A posouvala nás i naše špatná práce. V závislosti na tom, co jsme se naučili v četce jsme se číslo od čísla zlepšovali, byli jsme spokojenější, už jsme se dokázali i pochválit za úspěchy a debatovat o tom, jak by se to mělo vyvíjet dále. Vybírali jsme si důležitá témata. Dávali jsme pozor, co se na Moravě děje, a na to jsme reagovali. Dojeli jsme tam autem, udělali reportáže, rozhovory, a ty noviny narůstaly a narůstaly, až dostali svoji formu. Ty noviny mají obrovské poslání, protože když jsme porovnali, jak prezentují romský život a problematiku česká média s tím, jak to vidíme my, tak jsme s tím nebyli úplně spokojeni. Rozdíl mezi tím, jak se referovalo o Romech v majoritních médiích a tím, jak referoval Romano hangos, byl tak obrovský a markantní, že bylo evidentní, že takové noviny prostě musí existovat.

Jednou jsem udělal reportáž z Přerova, Romové tam bydleli ve vyloučené lokalitě, v prasečácích přestavěných na bytové jednotky. Vzala mě k sobě na prohlídku jedna rodina se dvěma dětmi, a prostě to byl chlívek po prasatech, který umyli a bydleli tam. Mě se na tenhle problém povedlo poukázat, tehdejší starostka Přerova mě potom neměla ráda, ale mě se povedlo prokázat, že je to pravda, začali se o to zajímat i další lidé a ta rodina nakonec dostala byt v paneláku.

Takhle jsme si uvědomili, že naše noviny můžou také pomáhat. Tak to jsme potom vždycky šli po takovýchto informacích a problémech. Nešlo o granty, ale o to, abychom Romům pomohli. Potom nás už i oni sami volali vždycky, když se něco stalo, tak jsme koupili pro redakci auto a jezdili jsme do terénu.

To byla myslím i doba, kdy Romové pochopili rozdíl mezi námi a těmi druhými novinami.

Těm nakonec ministerstvo nepřiznalo další grant a musely skončit. Ty sloužili právě hlavně zájmům těm svých vydavatelů. My jsme zase, v porovnání s nimi, dělali pro Romy osvětu a pomáhali jim.

No a Karel byl vlastně šéfredaktor. Vymyslel i název, Romský hlas, přišel za mnou a zeptal se, jak se to řekne romsky. Tak jsem řekl, že Romano hangos, a bylo to.

Bavilo nás dělat noviny, měli jsme z toho radost. Viděli jsme, že to má význam, a to nejenom pro Romy, ale pro celou společnost. Sloužili jsme jí tím způsobem, že jsme přinášeli informace o Romech, jejich kultuře, hodnotách a historii. Většinová společnost se k takovým informacím běžně nedostávala.

Jak jste vnímali roli Karla Holomka v celém tom dění okolo Romano hangos?

GH: Tak on byl samozřejmě také rád, jak to vyšlo, ale byl velice opatrný ve vyjadřování. Já jsem tu českou společnost viděl ze svého romského pohledu a on, protože je po mamince Čech a po tátovi Rom, to viděl trochu jinak.

Byl výjimečně inteligentní člověk. Uměl mluvit tak, že řekl pravdu všem, ale řekl ji jinými slovy tak, aby nikoho neurazil. Měl úspěch ve společnosti, a nejenom na naší úrovni, ale celkově. Karel Holomek byl někdo, jak u politiků, tak u řadových občanů.

On se nebál prostě zkritizovat ani prezidenta, ale řekl to takovou formou, že mu tleskala i většinová společnost.

Karel Holomek byl, jak bych to nazval, takovým spojovníkem, takovým velkým společenským guru. On plnil svou roli v Romano hangos i tím, že se mediálně prezentoval a mluvil veřejně o těch tématech, nabízel pohled na politiku, na její struktury a jednotlivé politické postavy, dával do souvislosti naši domácí politiku s Evropskou unií, jak by to spojení mělo fungovat, a tak dále.

SA: On plnil to poslání Romano hangos úplně jiným způsobem než my ostatní. Dával romskou problematiku do širšího kontextu s domácí politikou a se vstupem do západních politických struktur. Častokrát byl tak politický, že s tím Romům lezl na nervy. Romové

tak političtí nebývají, jsou spíše sociálně a kulturně orientovaní.

Takže Karel Holomek se svými postoji a tím, co považoval za důležité, přibližoval vlastně k těm nejvyšším představitelům státu. A tím ty noviny táhl ke společenskému vrcholu, jak pro Romy, tak pro Neromy.

GH: On byl velkou záštitou Romano hangos a také se staral o to, že jsme každý rok dostávali ty granty.

Víte, on byl ten člověk, kterého jsme všichni potřebovali. Bože, to jsou krásné vzpomínky. My jsme se zabývali veškerou tematikou. Chodili jsme třeba za vězni do kriminálu, a tam jsme s nimi dělali reportáže a tak. A dozvídali jsme se, proč tam vlastně skončili. A často jsme zjistili, že je ten člověk ve vězení úplně zbytečně, že se ten prohřešek dal řešit nějakou pokutou nebo formou veřejně prospěšných prací, ale protože to byl Rom, tak ho dali do kriminálu. A my jsme s nimi pracovali, některé věci jsme zveřejnili a některým těm Romům jsme pomohli ven. Oni si mohli v některých případech podat žádost o zkrácení nebo prominutí části trestu a Karel se za ně zaručoval. A musím říct, že snad každý případ, do kterého jsme se pustili, dopadl dobře.

Jaký měl Karel Holomek vliv jak na romskou žurnalistiku, tak na českou žurnalistiku celkově?

GH: Karel se dostal do povědomí celé společnosti, věděli o něm, kdo je, znali jeho pověst, charakter, věděli, že byl vyznamenaný prezidentem. Navíc se stýkal s významnými lidmi jak tady v Česku, tak v zahraničí. A tak o něj měla zájem i česká většinová média. Protože potřebovala některé informace, které by jinak nedostala. A když měl takhle domluvený nějaký rozhovor, tak tam přišel, vytmavil jim to tam, popsal, kde je jaký problém a ta česká média za to sklízela úspěch, protože už se na ně pohlíželo tak, že plní nějaké to demokratické poslání. A to by bez Karla nebylo.

SA: Karel romskou žurnalistiku vlastně obohatil o mainstreamový diskurs a mainstreamová média zase o diskurs romský. Stal se takovým mostem, který propojil romská a majoritní média.

Co pro Karla Holomka znamenala žurnalistika? Jak ji vnímal?

SA: On žurnalistiku miloval, strašně rád psal a rád své názory v médiích prezentoval. Rád psal pro romská média, ale ještě radši se prezentoval v těch majoritních, ve kterých mohl kritizovat politiku lidí, kteří podle něj šli proti demokratickému státu, který vznikl po roce 1989. Ke konci života to byla zejména politika Miloše Zemana a lidí okolo něj.

Žurnalistiku používal jako nástroj své moci. Nepsal zpravodajství, ale komentáře, byl tedy zejména publicistou. Pocházel ze vzdělané rodiny plné silných osobností, a s tou svou silou vstoupil do žurnalistického prostoru a tam působil. Svou žurnalistikou určitě zmocňoval sám sebe a svoje myšlenky. Média používal jako jakousi mocenskou tribunu k tomu, aby podpořil romský svět.

Karel působil počátkem 90. let v politice. Nepotřeboval tedy svoji moc posilovat, on už ji vlastně měl. A právě jejím prostřednictvím pomáhal romskému diskurzu vstoupit do toho majoritního.

Jak probíhalo předání pozice šéfredaktora z rukou Karla Holomka do těch vašich? (otázka pro Sabira Agalarova)

SA: Romano hangos vypsalo výběrové řízení na nového šéfredaktora, když jsem odcházel z fakulty sociálních studií. Když jsem vycházel ven, tak jsem po cestě narazil na leták. Utrhl jsem si papírek a objevil se tady (v kavárně Muzea romské kultury v Brně pozn. red.). Seděli tu Karel Holomek, paní Jana Horváthová, a taky tady Gejza Horváth a ptali se mě, proč bych tu práci chtěl, a asi po hodině pohovoru se všichni shodli, že bych tu práci dělat měl.

Od začátku jsem byl v těsném kontaktu právě s Gejzou Horváthem, a samozřejmě také s Karlem Holomkem. Nikdy mi nic nezadával, ale vždycky se mnou sdílel své myšlenky a na jejich základě jsme tvořili témata. Ukázal mi, jak všechno funguje, já jsem se na škole paradoxně zabýval spíše televizní žurnalistikou, a Karel Holomek mě naučil, jak se dělají noviny.

Karel Holomek mi předal svoje zkušenosti, svoji údernost a náboj. A pak, z ničeho nic, jsme byli domluveni, že se potkáme, dáme si panáka a povykládáme si o dalším čísle, ale

už jsme to nestihli. Takže jsem navázal na tu jeho energii, kterou mi předal a pokračuji dál. Dnes Romano hangos stále slouží jako prostor pro Romy i Neromy, kteří se chtějí nějakým způsobem vyjádřit, děláme rozhovory a prezentujeme romské osobnosti a snažíme se pokračovat se stejnou energií, jako Karel Holomek.

Ale chybí nám. Chybí nám člověk, který by jako on propojoval majoritní svět české politiky se světem Romů.

Jak funguje Romano hangos dnes?

SA: Fungujeme na základě grantů od Ministerstva kultury, každý rok se píše projekt, který se tři měsíce schvaluje. V prosinci vždycky skončíme s vydáváním, pak právě probíhá to schvalování a poté, když znovu dostaneme peníze, pokračujeme dál. Abychom v průběhu těch tří měsíců úplně nedegenerovali, tak máme facebookovou stránku a nyní vytváříme i webovou stránku, na které budeme předávat informace.

Romano hangos je vlastně tiskovým orgánem Společenství Romů na Moravě, což je organizace, kterou také založil Karel Holomek. Právě prostřednictvím Společenství probíhá i distribuce. O tu se stará Zuzana Holomková, jedna z Karlových dcer a současná ředitelka Společenství Romů na Moravě Jana Vejplachová.

Jak jste vnímali osobnost Karla Holomka?

GH: Byl to výjimečný člověk, takových je ve společnosti málo. To jeho člověčenství vzniklo spojením romské a české kultury a on z toho vycházel jako obrovský člověk. A myslím si, že toto by se mělo přenést i na dnešní demokratickou společnost, že by měla mít zájem o romskou problematiku stejně, jako o tu majoritní a spolu s Romy stavět demokracii na takovou úroveň, aby ze všech byli tak velcí lidé jako Karel.

SA: Karel Holomek mi vždycky dal sílu fungovat, žít a dál působit v tom směru, v jakém jsem. Mám takovou příhodu. Když jsme před lety sháněli peníze na Romano hangos, narazili jsme na jeden finanční zdroj, ale chtěli po nás hrozně moc změn. Přemýšlel jsem nad tím, a nakonec jsem s tím zašel za panem Holomkem a řekl jsem mu: „ten pán po mně chce hrozně moc změn kvůli 250 tisícům,“ a pan Holomek mi na to řekl: „vykašlete se na něj, je to pacholek! Nepotřebujeme žádné peníze, pokračujte dál tak, jak jsme, hlavně

dělejte ty noviny dobře.“

On byl hrozně moc lidský, nebyl chamtivý, nebyl zaměřený na finance, ale na lidské hodnoty. Záleželo mu na tom, aby člověk dělal věci upřímně a dobře, co nejlépe to dokázal. Sám se tím řídil. Když si přečtete jeho články, tak uvidíte některé novinářské mezery, ale také jeho jasnou osobnost, která z těch článků vyzařuje.

Pro mě je dodnes inspirací, a to jsem vzdělaný magistr žurnalistiky. Stále tu existuje Karel Holomek, kterého když přečtu, tak mi dodá sílu působit v Romano hangos dál.

Příloha č. 5

Rozhovor s Martinem Zvěřinou, vedoucím rubriky Názory v Lidových novinách

Rozhovor vedla Kateřina Ebrlová dne 7. května 2024 v Praze

Jak se Karel Holomek k psaní pro Lidové noviny dostal?

Já jsem do Lidových novin přišel roku 1997 a rubriku Názory jsem vlastně dostal na starosti až někdy v okolo roku 1999 nebo 2000. A Karel Holomek patří k těm lidem, které jsem svým způsobem zdědil. Patřil do takového toho okruhu autorů, kteří pro to dané médium píšou jaksí samozřejmě, a vlastně nad tím ani nepřemýšlí. Takže vlastně ani nevím, jak Karel Holomek k Lidovkám přišel, nebo jak přišly Lidovky k němu.

Spolupracoval jsem s ním na základě dohody. Většinou to fungovalo tak, že když cítil potřebu něco napsat nějakému aktuálnímu tématu, tak mi jenom napsal, nebo spíš zavolal, dohodli jsme se, on poslal text a my jsme ho zpravidla otiskli. Nepamatuji si, že bychom s ním měli někdy nějaký spor, že bychom mu někdy nějaký článek neotiskli.

Jak často přibližně v Lidových novinách jeho články vycházely?

Nevím přesně, nikdy jsme se nedomlouvali na nějakém pravidelném publikování. Záleželo na tom, jestli byl zrovna aktuální nějaký problém, který se týkal buď Romů, nebo jiného tématu, které pana Holomka zajímalo. Vzpomínám si, že byl výborný polemik. Neurážel se, ale vlastně s tím problémem dokázal polemizovat, takže potom byla radost ten text číst. Ale nepsal nijak často, několik textů do roka. Dohledal jsem, že u nás mezi roky 1997 a 2017 vyšlo celkem 103 jeho textů.¹

S jakými tématy Karel Holomek přicházel? Vybíral si je sám nebo přicházela iniciativa i od vás?

Určitě někdy přišla iniciativa i ode mě, pokud jsem měl pocit, že by k tomu danému tématu mohl něco napsat, ale víc textů napsal Karel Holomek sám od sebe, než že bych je vyprovokoval já.

¹ Z pozdější e-mailové korespondence autorky s Martinem Zvěřinou.

Řekl bych, že postavení Romů ve společnosti bylo určitě jeho kruciální téma. Díval se na něj z takové širší než komunitní perspektivy, nebo perspektivy toho obránáře. Podle mě se snažil o integraci Romů, ne ve smyslu nějaké asimilace nebo rozpuštění v masě Čechů, ale ve smyslu toho, aby se Romové sžili se společností i s těmi problémy. To byla dle mého názoru jeho vize. Nechtěl se na Romy koukat jako na nějakou separovanou komunitu. Usiloval o to, abychom romství brali jako jeden ze znaků té komunity, ne jako nějaký vyčleňující prvek. To je takový můj výklad.

Co byste na spolupráci s Karlem Holomkem vyzdvihl? A bylo naopak něco, s čím jste třeba nebyl úplně spokojen?

Určitě bych vyzdvihnul jeho osobnost, byl to člověk, který daným problémům teď rozuměl, v té romské komunitě se pohyboval, znal její klady a zápory a na nic si nehrál. Co se týče záporů, ty se v případě Karla Holomka těžko vyjmenovávají. U spousty jiných autorů bych nějaké našel, ale pan Holomek patřil k těm skutečně bezproblémovým. Nepamatuji si, že bych s ním měl nějaký konflikt. Dle mé zkušenosti bývá nejčastější příčinou konfliktů s autory délka textů, kdy nám autor pošle text třeba o 10 000 znacích a odmítá jakékoliv krácení. Nebo se někdy také stává, že si autoři prostřednictvím novin chtějí vyřizovat nějaké osobní spory. U Karla Holomka jsem se ale s něčím takovým skutečně nikdy nesetkal.

Jak svými tématy zapadal do diskurzu Lidových novin?

Vždy jsem se snažil, aby ta názorová rubrika, kterou mám na starosti, byla co možná nejširší. Aby tam nebyly jenom nějaké monokulturní názory, ale aby se čtenáři setkávali s nejrůznějšími problémy na danou problematiku.

Přínos Karla Holomka do této rubriky spočíval v jeho znalostech tématu a také v tom, že dokázal vyhmátnout to podstatné a udělat to elegantně a nekonfrontačně.

Jak jste vnímal jeho osobnost?

Karel Holomek byl maximálně otevřený člověk. Podle mě to byl takový ten člověk ze staré školy, který dokázal svůj názor formulovat, stát si za ním, když s ním někdo nesouhlasil, tak se neurazil a snažil se odpovědět tak, aby toho oponenta přesvědčil, nikoliv, aby ho urazil nebo zesměšnil. Vždy se snažil otevřeně komunikovat a šlo mu o věc, nikoli o

vlastní ego nebo slávu.

Jak jste vnímal jeho postavení v rámci žurnalistického prostředí?

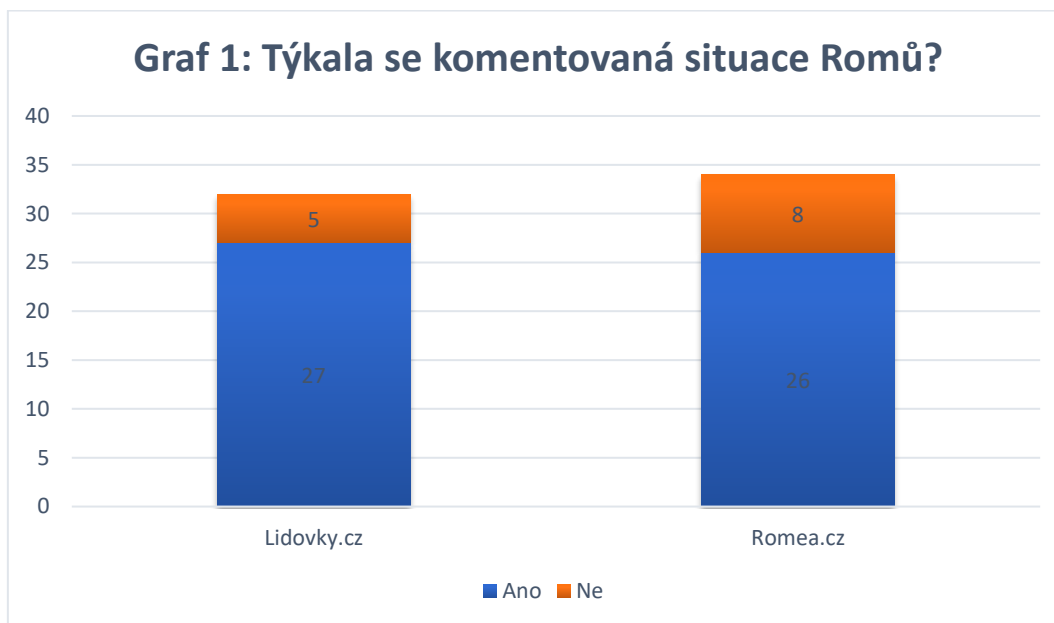
Podle mě byl rozhodně nejvýznamnějším hlasem romské komunity. Já vlastně si nevybavuji nikoho jiného z té komunity, když nebudu počítat nějaké ty nešťastníky, co se vrhli do politiky, kdo by se dokázal takhle veřejně ozvat a formulovat ty problémy a východiska. Myslím si, že byl v tomto ohledu jeden z nejrelevantnějších hlasů.

Velkou roli také hrálo to, že byl Rom a hlásil se k tomu. Protože je něco jiného, když vám napíše text člověk, který se cítí být členem té komunity, než když vám ho napíše někdo zvenčí, z nějaké neziskové organizace nebo nějaký aktivista. To má potom článek úplně jinou váhu.

Příloha č. 6 – Grafy

Graf 1: Týká se komentovaná situace Romů?

Zdroj: vlastní

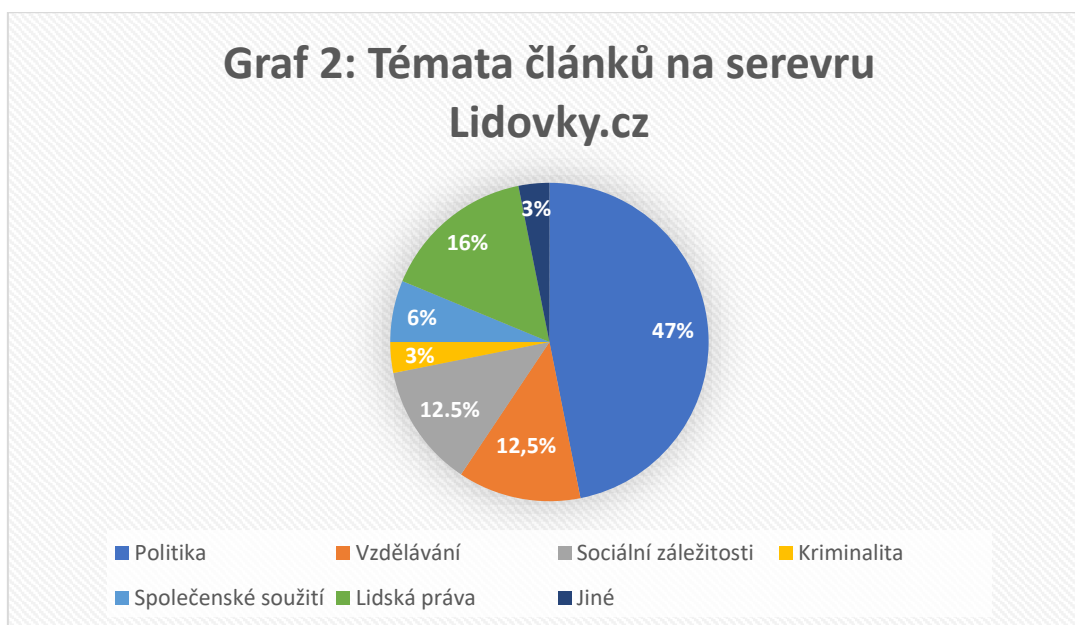

N1 (Lidovky.cz) =32

N2 (Romea.cz) =34

Graf 2: Témata článků na serveru Lidovky.cz

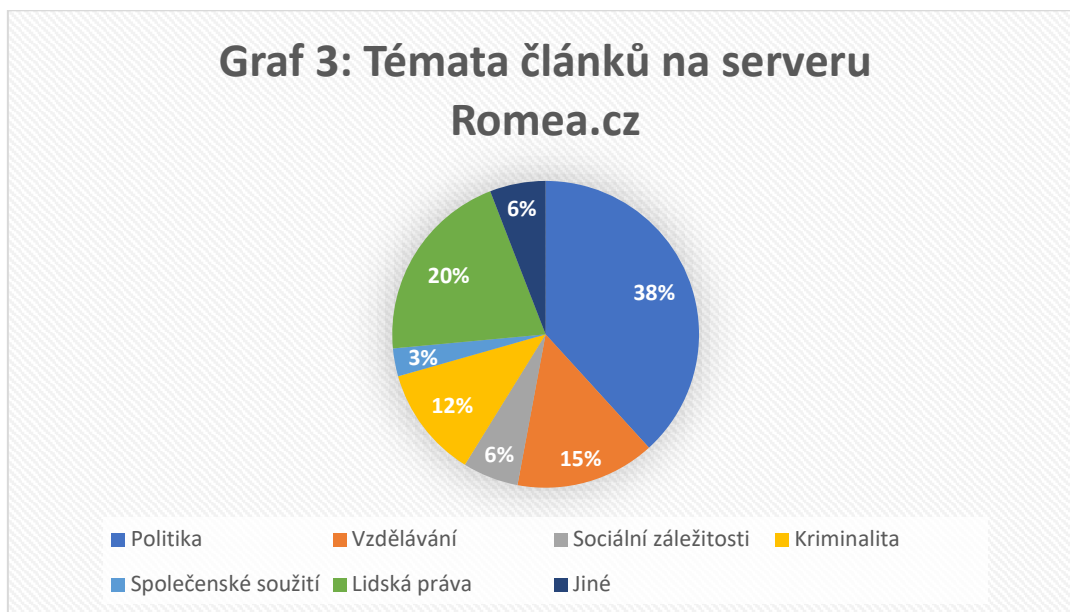
Zdroj: vlastní

N=32

Graf 3: Témata článků na serveru Romea.cz

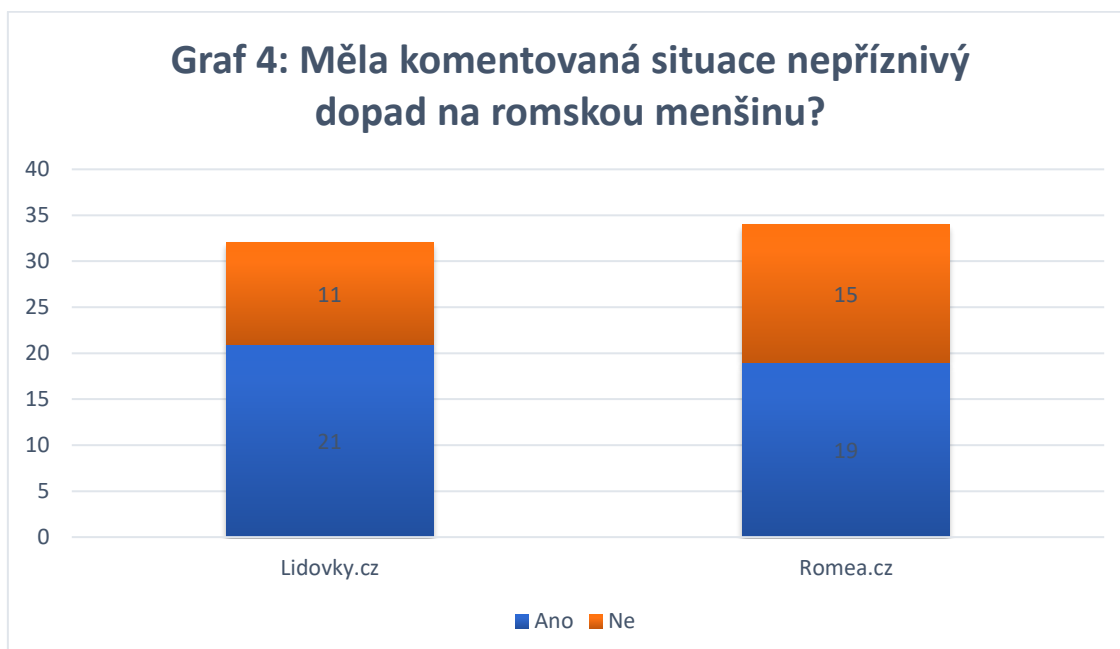
Zdroj: vlastní

N=34

Graf 4: Měla komentovaná situace nepříznivý dopad na romskou menšinu?

Zdroj: vlastní

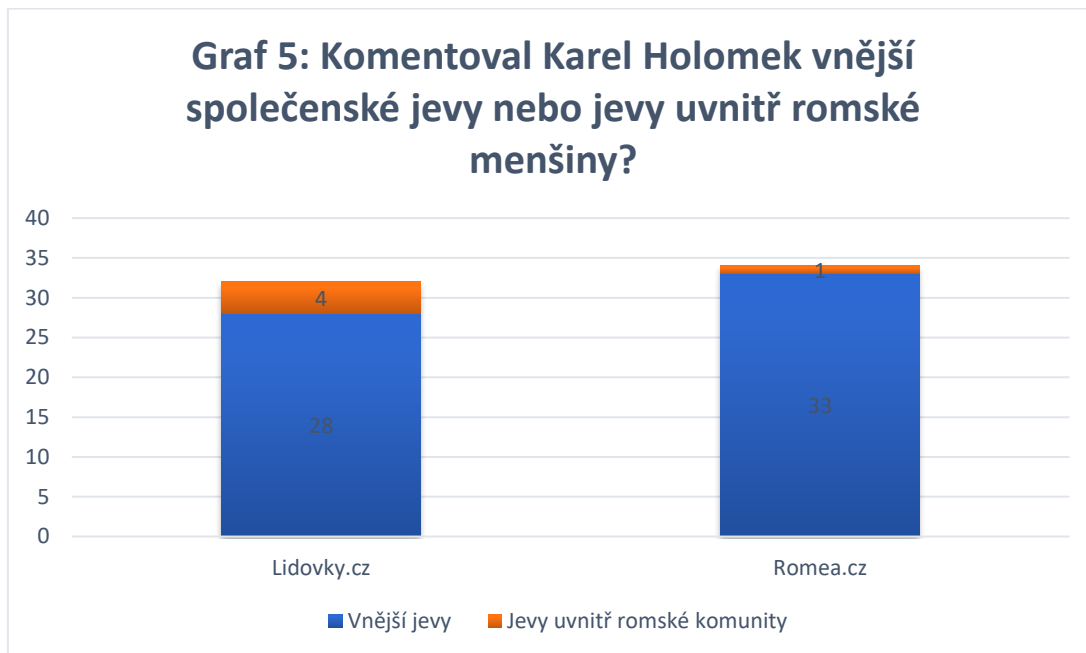

N1=32

N2=34

Graf 5: Komentoval Karel Holomek vnější společenské jevy nebo jevy uvnitř romské menšiny?

Zdroj: vlastní

N1=32

N2=34

Příloha č. 7 – Fotografie ze života Karla Holomka

Zdroj: Soukromý archiv Jany Horváthové

Fotografie 1: Rodný list Karla Holomka

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
Ústřední NÁRODNÍ VÝBOR v Brně
OKRES Brno - město

RODNÝ LIST

V RODNÉ MATRICE FARNÍHO ÚŘADU CÍRKVE římsko-katolické
v Brně - porodnici

VE SVAZKU 40. ROČ. 1937 NA STRANĚ 138 POD ČÍS. RADOVÝM 410
JEST ZAPSÁNO

Den, měsíc a rok narození	6.3.1937 šestého března tisíc devět set třicet sedm
Místo narození	Státní porodnice v Brně
Jméno a příjmení dítěte	K a r e l H o l o m e k
Pohlaví	mužské
Státní občanství	neuvezeno
Jméno a příjmení, den, měsíc, rok, místo narození, povolání a bydliště otce, jména a příjmení jeho rodičů	Tomáš H o l o m e k , nar. 11.11.1911, Svato- bořice, absolvent práv.fakulty, bytem ve Sva- tobořicích, syn Pavla Holomka a Terezie, roz. Danielovy
Jméno a příjmení, den, měsíc, rok, místo narození, povolání a bydliště matky, jména a příjmení jejích rodičů	Hedvika roz. I m r i c h o v á , nar. 20.11. 1913, Milotice, dcera Františka Imricha a Marie, roz.Trpčkové.
Přaměnký	- - -

v B r n ě dne 15.února 1932

Prezident: V. Z. :
matrikář.

Min. vnitra - úřední sdělování - Úř. - 109/30
Příloha se třesá.
Č. 41. 3301/A

Fotografie 2: Karel Holomek s rodiči a sestrou

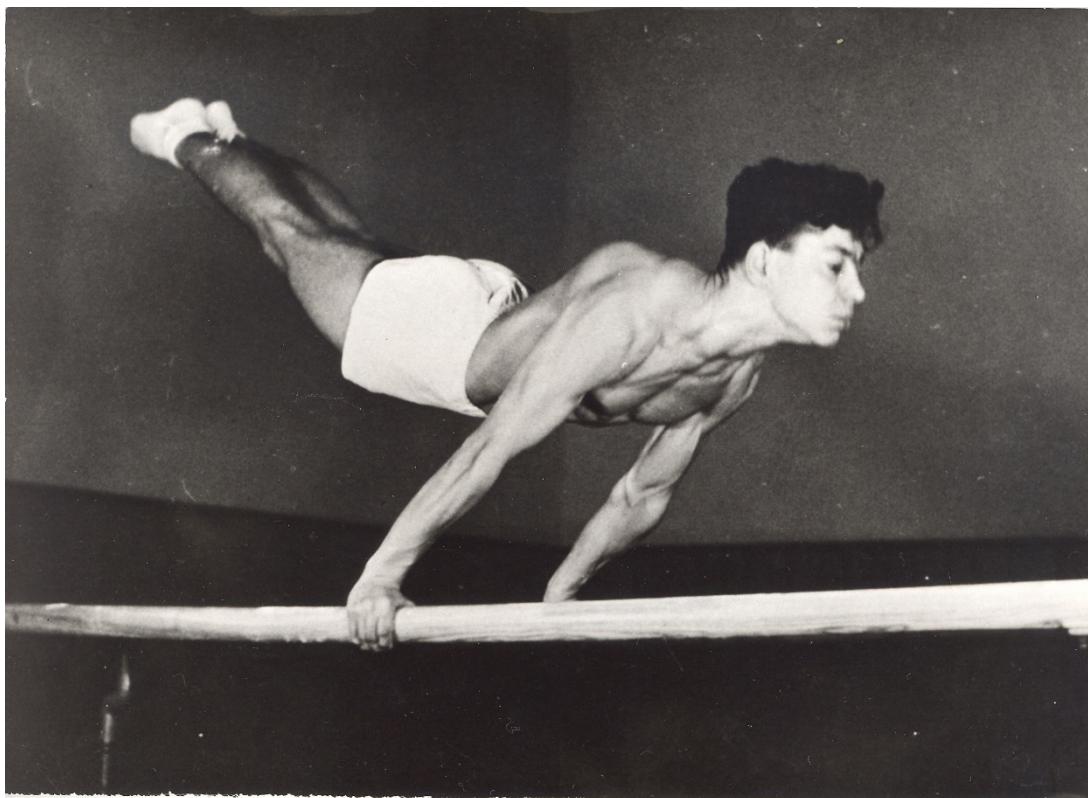
Fotografie 3: Karel Holomek se sestrou a rodiči

Fotografie 4: Karel Holomek s gymnastickým družstvem v pozadí

Fotografie 5: Karel Holomek cvičící gymnastickou sestavu

Fotografie 6: Karel Holomek řidičem nákladního vozidla

Fotografie 7: Karel Holomek počátkem 90. let

Fotografie 7: Státní vyznamenání

Fotografie 8: Karel Holomek s Gejzou Horváthem

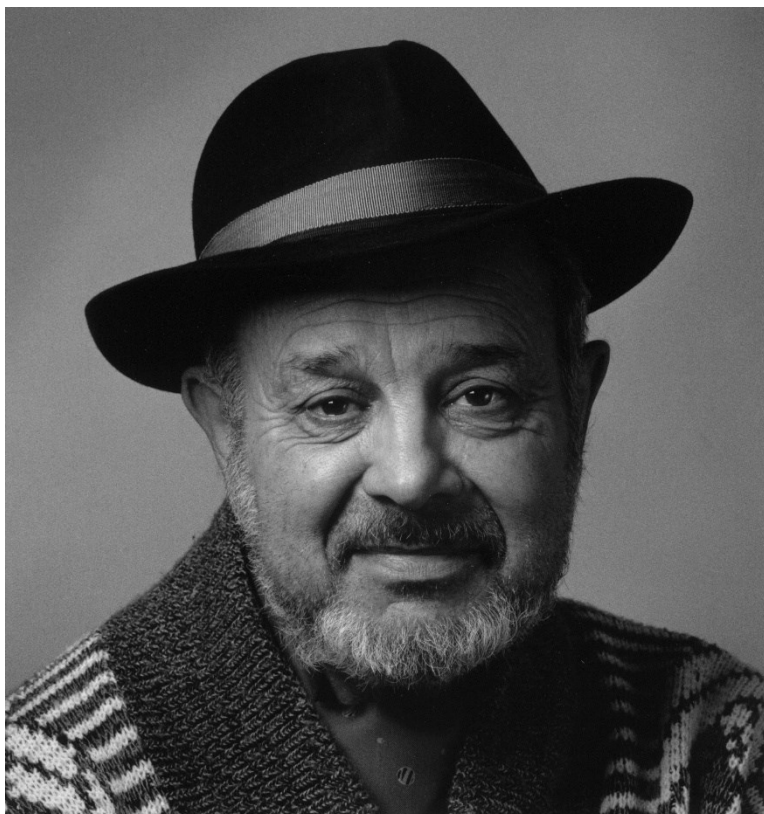
Fotografie 9: Romský festival Khamoro, rok 2015

Fotografie 10: Oslava 80. narozenin

Fotografie 11: Portrét. Autor: Chad Evans Wyatt

Fotografie 11: obálka knihy Dávné vzpomínky Karla Holomka

